

DRUŽBA, 5. razred

UČNA TEMA: Predalpske kotline

POTEK URE

PONOVIMO, kar smo se minuli uri naučili o predalpsem hribovju ...

Predalpsko hribovje obrobja visokogorski svet. Razteza se od zahoda proti vzhodu. Po legi ga delimo na tri večje enote: Zahodno, Vzhodno in Severovzhodno predalpsko hribovje.

ŽIVLJENJE LJUDI v preteklosti

Hribovje je bilo naseljeno že v davni preteklosti. Na južnih, sončnih pobočjih ali na grebenih hribov so nastajale gručaste vasi, v dolinah pa obcestne.

V višjih legah so pogoste samotne kmetije, kjer se ukvarjajo predvsem z živinorejo, živijo pa so tudi od gozdarstva.

Ker je prst v tem delu sveta bolj revna, je omogočala zgolj skromno kmetijstvo, pomemben vir zaslužka pa so bili gozdovi.

Del lesa so prodali, del pa spremenili v oglje, ki so ga potrebovali za izdelavo železa v fužinah in stekla v glažutah.

RUDARSTVO

Ta del Slovenije je precej bogat z rudami. Ko so v predalpskem hribovju odkrili **premog** in je v te kraje prišla železnica, so se mnoga mesta hitro razvila in so še danes pomembna industrijska središča. Takšna mesta so predvsem Zagorje, Hrastnik in Trbovlje, pa Črna na Koroškem, Idrija, ...

V bližini rudnikov so se razvila rudarska mesta. Ker je rud za sodobno izkoriščanje premalo, so večino rudnikov zaprli.

Deluje le še nekaj zasavskih premogovnikov in rudnik lignita v Velenjski kotlini.

Veliko nakopanega premoga uporabijo v **TERMOELEKTRARNAH**, zato so blizu premogovnikov. V termoelektrarnah proizvajajo **elektriko**.

Precej elektrarn je tudi na rekah predalpskega sveta.

To so **HIDROELEKTRARNE**.

V njih tekoča voda vrtil turbine in naprave, v katerih nastaja elektrika. Največ elektrarn je na reki Dravi, nekaj jih je tudi na Soči in Savi.

Ljudje v predalpskem svetu pa so se v preteklosti poleg kmetijstva, gozdarstva in rudarjenja ukvarjali tudi s **PREVOZNIŠTVOM, TOVORNIŠTVOM, SPLAVARJENJEM, FLOSARSTVOM in ČOLNARJENJEM**.

PREVOZNIŠTVO – kadar so vpregli konja, mulo, osla ali vola **v voz** in iz kraja v kraj prevažali tovor.

TOVORNIŠTVO – kadar so otovorili osla, konja, mulo, vola in z njegovo pomočjo prenašali tovor (hrano, les, lončarske izdelke,...)

SPLAVARJENJE – kadar so s pomočjo splavov po rekah spuščali tovor ali prevažali ljudi.

FLOSARSTVO – spravilo skupaj zvezanih hlodov lesa, ki potujejo po reki.

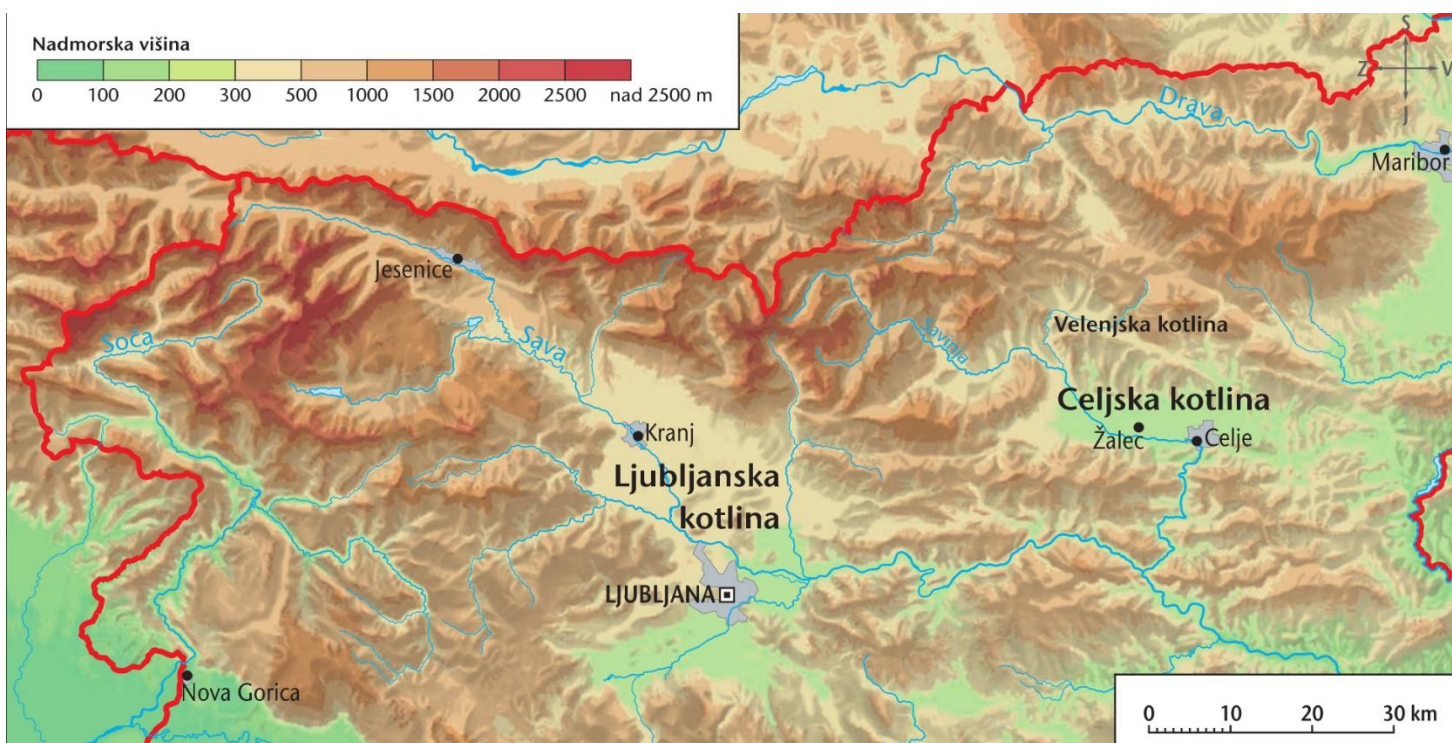
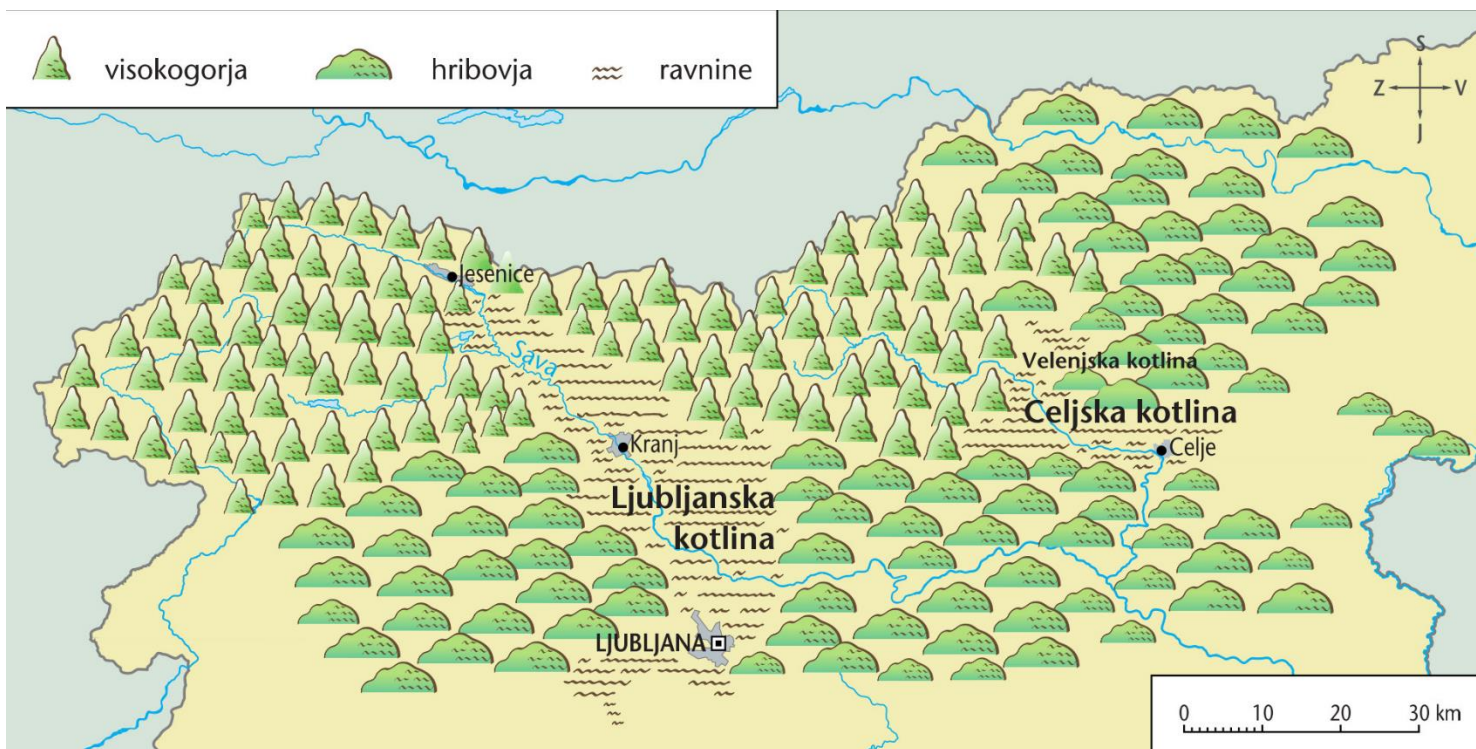
Danes je pomembna gospodarska panoga na Pohorju **TURIZEM** – pozimi smučanje, v drugih letnih časih pa oddih s sprehodi in pohodi.

Razvijata se hotelski turizem in turizem na kmetijah.

Ta postaja njihov pomemben dopolnilni vir zaslužka, sploh, če se z gozdarstvom in živinorejo ne morejo več preživljati.

PRI DANAŠNJI URI SI BOMO PODROBNEJE POGLEDALI, KAJ JE ZNAČILNO ZA KOTLINE V PREDALPSKEM SVETU ...

Večje kotline v Sloveniji so Ljubljanska, Celjska in Velenjska.

Poiščimo jih na zemljevidu in opazujmo njihove značilnosti.

Katera je največja in katera najmanjša?

Katere reke tečejo skozi njih?

Katera večja mesta so nastala v njih?

So kotline povezane med seboj? Kako?

Kotline so gospodarsko pomembne pokrajine. Primerne so za razvoj industrije, prometa in drugih dejavnosti – to je tudi razlog, da so se v njih mesta hitro širila.

Čeprav so v teh kotlinah ugodne razmere za poljedelstvo in živinorejo, se s kmetijstvom ukvarja relativno malo ljudi.

<https://prezi.com/27kr1ih4ajrn/kotline-predalpskega-sveta/>

**POGLEJMO SI PODROBNEJE VSAKO IZMED
NJIH.**

LJUBLJANSKA KOTLINA

<https://www.youtube.com/watch?v=Kg4pEcr097I>

Ljubljanska kotlina se s severovzhodnim delom vriva med Alpe, s svojim južnim robom pa naslanja na Dinarski svet. Od vseh slovenskih pokrajin ima najbolj središčni položaj. To je največja sklenjena ravnina v Sloveniji. Nekateri deli kotline so bolj gozdnati, drugi imajo več obdelovalnih površin. Njive se na dnu Ljubljanske kotline menjavajo z zaplatami gozda.

Med kotlinami je Ljubljanska kotlina gospodarsko najbolj pomembna. Na nasuti rodni podlagi so nastale rodovitne prsti in zato ne preseneča razvito kmetijstvo, predvsem živinoreja.

Ljubljanska kotlina ima s svojo osrednjo lego tudi pomemben prometni položaj. Tu se stikajo najpomembnejše cestne in železniške povezave v Sloveniji.

Ljubljanska kotlina je prometno odprta na vse strani, najmanj proti severu, kjer jo zapirajo visokogorske Karavanke in Kamniško - Savinjske Alpe.

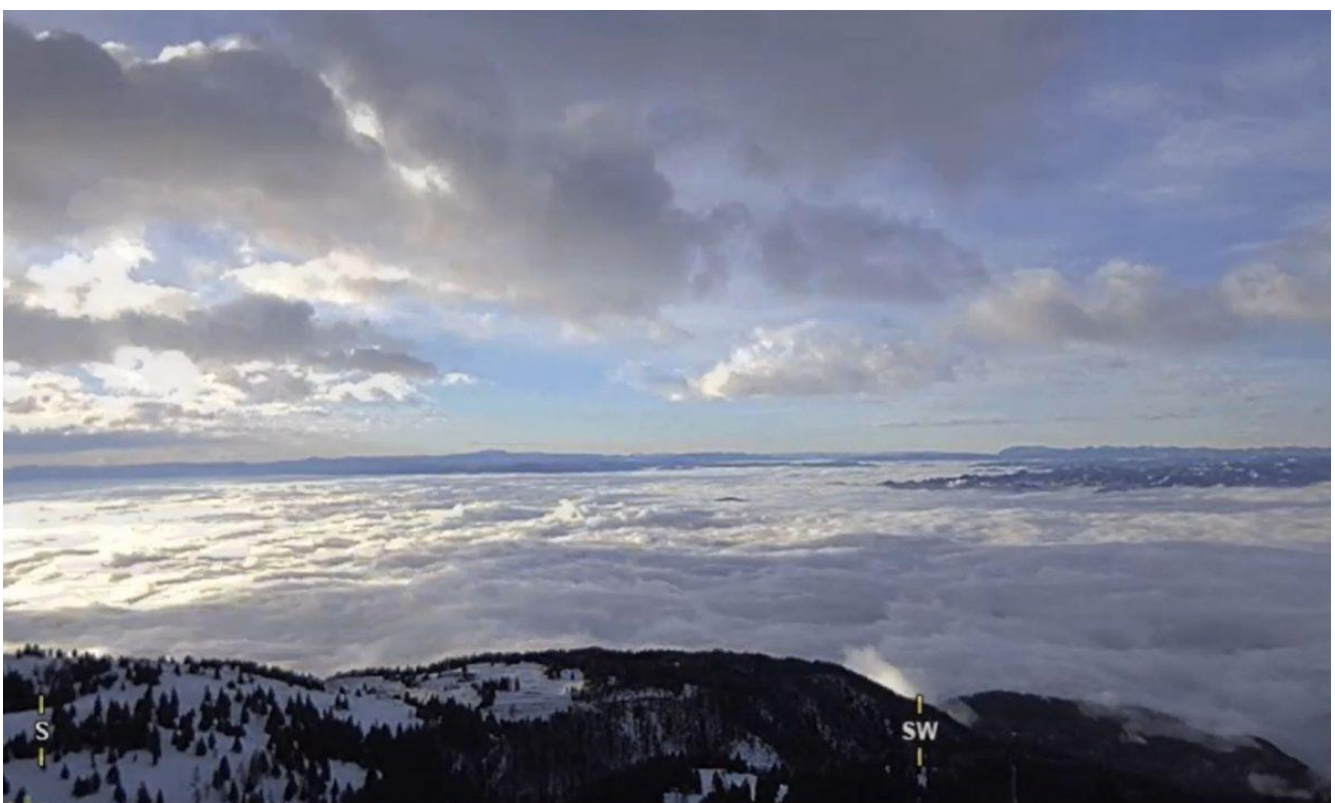
Osrednja lega, prometnost in vodna sila so vplivale na industrializacijo in urbanizacijo. Reka Sava s svojimi številnimi pritoki povezuje Ljubljansko kotlino v enotno pokrajino. Ta osrednja pokrajina je postala tudi upravno pomembna. Na samo glavno mesto Ljubljana, temveč tudi druga mestna naselja, zaradi razmeroma dobrih prometnih povezav.

Podnebje – značilnosti vremena

Za nižje dele, kotline in rečne doline je značilno, da se v poletnih mesecih močno ogrejejo, pozimi pa ohladijo. Zaradi slabe prevetrenosti pa nastajajo pozimi razmere, ko je v kotlinah in rečnih dolinah temperatura nižja kot v višjih legah nad njimi. Govorimo o **toplotnem obratu**, ki je posledica močne ohladitve kotlin in dolin. Temperaturni obrat v Ljubljanski kotlini se kaže v pogosti **megli**. Posledica temperaturnega obrata v kotlinah je pomladanska slana, ki preprečuje gojenje rastlin, občutljivih za mraz. Pozimi je v Ljubljanski kotlini zrak velikokrat zelo onesnažen, kar je posledica ogrevanja stanovanj, prometa in industrije.

Onesnaženje zraka skušamo zmanjšati predvsem z uvajanjem čistilnih naprav in uporabo boljših vrst fosilnih goriv, ki vsebujejo manj žvepla.

CELJSKA KOTLINA

<https://prezi.com/3rknetdzaxor/celjska-kotlina/>

Poiščimo jo no svojih zemljevidih.

Celjska kotlina je po velikosti druga največja kotlina v Sloveniji. S treh strani jo obdajajo predalpske pokrajine, le na vzhodu se odpira proti panonski nižini. Zaradi tega sega v vzhodni del kotline panonski podnebni vpliv, kar se kaže v dobrem uspevanju vinske trte.

Južni del kotline je raven in posut s prodom, severni del pa je gričevnat.

Najbolj znana posebnost Celjske kotline je pridelava hmelja, katerega središče je Žalec. Morda veš, kaj pridelujejo iz hmelja?

Središče Celjske kotline je mesto Celje, ki je nastalo že v času rimskega imperija. Takrat se je imenovalo Celeia. V srednjem veku je bilo sedež znamenitih celjskih grofov.

Celje je po velikosti in gospodarski moči tretje mesto v državi.

Mesto je nastalo ob sotočju Savinje in Voglajne.

Danes je pomembno **gospodarsko, trgovsko, kulturno, zdravstveno in izobraževalno središče** za širšo okolico.

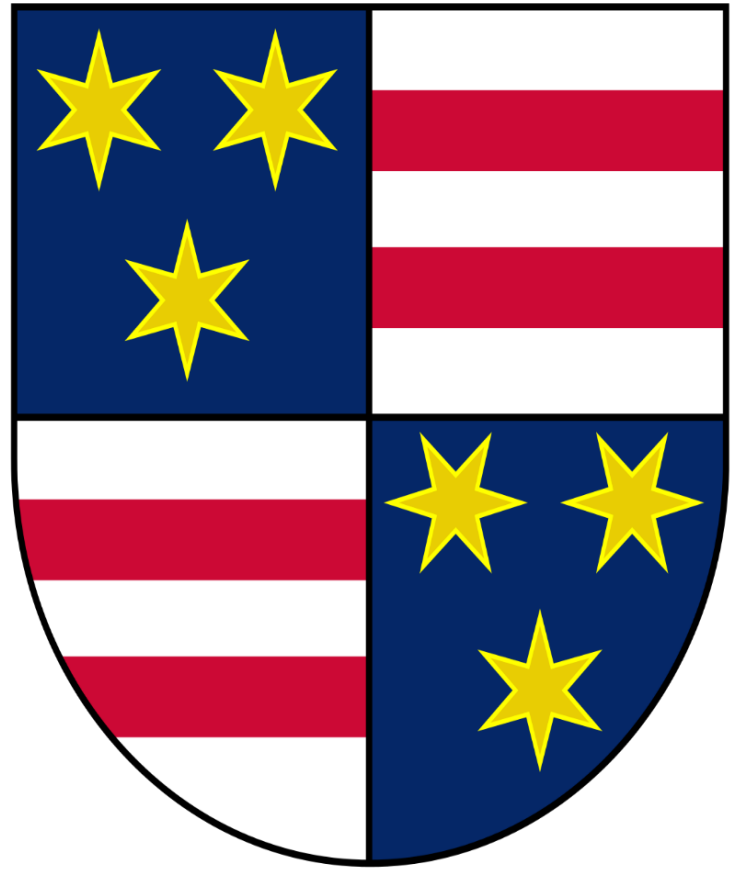
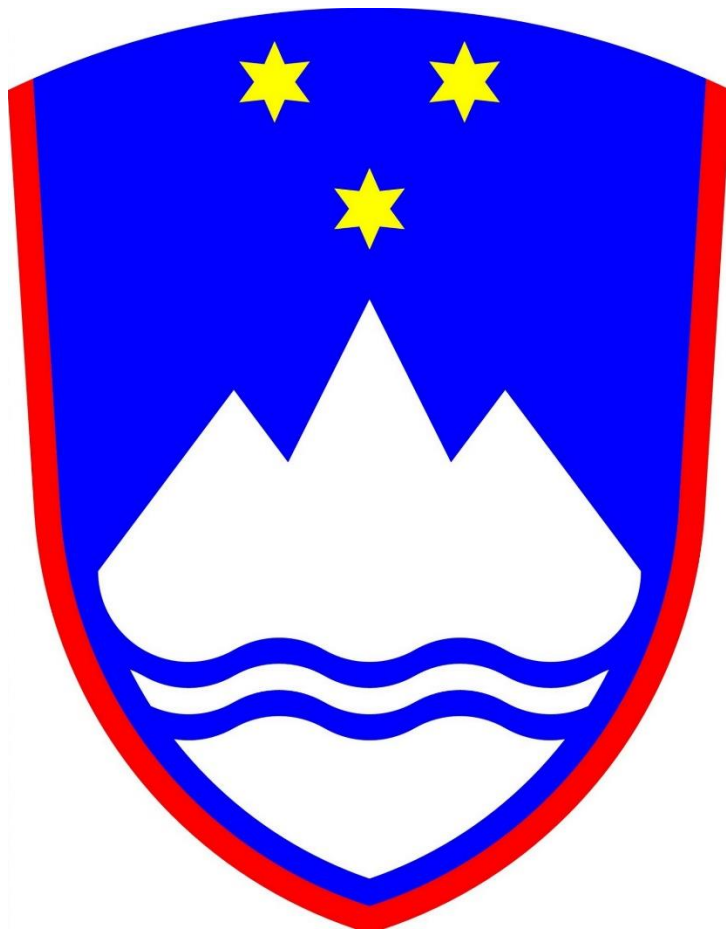
Zaradi dolgotrajnega močnega onesnaževanja (kemična industrija, Cinkarna Celje) je območje Celja med okoljsko najbolj prizadetimi območji v Sloveniji.

Cinkarna Celje, eno najuspešnejših slovenskih podjetij ...

Pojasni povezavo med grbom Celjskih grofov in grbom Slovenije.

VELENJSKA KOTLINA

Kotlina se razteza med Kamniško-Savinjskimi Alpami, Pohorjem in Posavskim hribovjem.

Zaradi kopanja lignita se dno kotline ugreza, posledično nastajajo jezera. Lignit je mehak rjav premog.

Velenje, ki poleg Šoštanja in Šmartnega ob Paki leži v kotlini, je eno najmlajših mest v Sloveniji.

Velenje je mesto, ki diha z rudarji in rudarstvom. Premogovnik Velenje je namreč že vse od leta 1875 glavna gonilna sila razvoja v dolini. Prav rudarstvo in premogovnik pa mestu narekujeta utrip in ga skozi desetletja spreminjata – zaradi rudarjenja so pod površje potonile nekatere vasi (Družmirje, Preloge, del Škal), kot posledica rudarjenja pa so nastala jezera (Velenjsko, Škalsko, Šoštanjsko oz. Družmirsko in Gabrško, ki se je zlilo s Šoštanjskim).

Praznik rudarjev je najpomembnejši dan v letu, ki ga praznuje skorajda vsaka družina, na ta dan rudarji v uniformah ponosno korakajo skozi mesto, novinci skočijo čez kožo v "rudarski stan", rudarska godba pa je nepogrešljiva pri vsakem (večjem) dogodku v dolini.

Zaradi kopanja lignita, prihaja v Velenjski kotlini (nekateri ji pravijo tudi Šaleška dolina) do ugrezanja tal. Tako so v dolini nastala jezera. Manjši dve jezera (Šaleško in Družmirsko jezero) ponujata predvsem sprehajalne poti, Velenjsko jezero pa je, sploh poleti, priljubljena turistična točka v mestu.

S pomočjo posnetka ponovimo snov ...

<https://www.youtube.com/watch?v=1m3lNQVbLe8>

ZAPIS V ZVEZEK

KOTLINE PREDALPSKEGA SVETA

Kotline so gospodarsko pomembne pokrajine. Primerne so za razvoj industrije, prometa in drugih dejavnosti – to je tudi razlog, da so se v njih mesta hitro širila.

Čeprav so v teh kotlinah ugodne razmere za poljedelstvo in živinorejo, se s kmetijstvom ukvarja relativno malo ljudi.

Naše največje kotline so:

Ljubljanska kotlina

- Leži sredi predalpskega hribovja.**
- Je največja kotlina v Sloveniji.**
- Pokrajina z največ prebivalci.**
- Dno Lj. Kotline je primerno za kmetijstvo.**
- Prebivalstvo je zaposleno predvsem v industriji in storitvenih dejavnostih.**
- Večji mesti: Ljubljana in Kranj (četrto največje slovensko mesto).**
- Na jugu se razteza Ljubljansko barje (močvirnat svet).**

Celjska kotlina

- Leži na SV predalpskega hribovja.
- Ima značilnosti predalpskih in obpanonskih pokrajin.
- Gre za gričevnato obrobje – vinogradi.
- Večji mesti: Žalec (hmelj) in Celje (nastalo že v času Rimljanov).

Velenjska kotlina

- Leži na SV predalpskega hribovja.
- Dno kotline se ugreza zaradi kopanja lignita.
- Večji mesti: Velenje (mlado industrijsko mesto) in Šoštanj (termoelektrarna).

PONOVITEV

[https://www.youtube.com/watch?v= Tm5947an8Q](https://www.youtube.com/watch?v=Tm5947an8Q)

